

?Pintar el país també és fer país

Enguany s'escau el centenari del naixement dels pintors Josep Vila Closas i Ramon Salisi, dos dels exponents més destacats de la pintura manresana de postguerra.

Ramon Salisi i Josep Vila Closas a Llançà.

Vila i Salisi van iniciar-se en l'art del dibuix i la pintura de la mà d'Anselm Corrons, il·lustrador del mític setmanari *Patufet*, i Evarist Basiana, introductor a Manresa de l'impressionisme, el cubisme i el simbolisme. Ambdós eren professors de l'Escola Municipal d'Arts i Oficis, a l'entorn de la qual va aparèixer un planter de joves artistes que van trobar en els paisatges de la comarca una font d'inspiració inesgotable. I és que, com assenyala David Cobacho, historiador de l'art i professor de l'institut Cal Gravat, «aquests grans mestres van impulsar una nova manera de pintar, que consistia a pintar a l'aire lliure». D'alguna manera, aquesta manera de fer va propiciar un lligam més estret entre els alumnes i una interacció més intensa amb la natura. Per a Cobacho, «aquelles primeres generacions de pintors, formades durant els anys de la República i de procedència majoritàriament humil, vivien l'art com una experiència compartida, on l'art i l'amistat formaven un tot, així com sovint la pintura i l'excursionisme». En el cas de Vila i Salisi no pot ser més cert. Junts van ser l'ànima del grup del Remei, una colla d'amics que, a partir del final de la guerra, es reunien en unes golfes del carrer Remei de Baix per pintar i fer tertúlia. Rosa Casajuana, vídua de Ramon Salisi, explica que pintaven sobre qualsevol suport, fos un cartró o un tros de llençol, i que ells mateixos es fabricaven les pintures, "greixoses com la cansalada». Es reunien al vespre, després de treballar, i de vegades també sortien a pintar de nit: «En una ocasió, van plantar-se davant del Pont Vell, i els veïns, en veure moviment i llums, van avisar la policia, que de seguida hi va córrer, pensant-se que algú volia acabar de fer volar el pont, ja prou

malmès durant la guerra. Els policies no s'acabaven de creure que pintessin a les fosques. Fins que el Vila va dir-los: "Pues claro, estamos pintando la Manresa de nuit!". En l'argot de la policia, eren coneguts com a «esos locos pintores» o «los murciélagos», per les sortides nocturnes que feien.

Després d'aquesta primera etapa, Vila i Salis van continuar coincidint en entitats i cenacles, on van desenvolupar un activisme artístic, cultural i social molt divers. En l'àmbit artístic, tots dos van formar part del Gremi de Sant Lluc, van participar en la refundació del Cercle Artístic, l'any 1949, i en la creació del grup dels 13, als anys vuitanta. Alhora, van intervenir activament en la vida cultural i social de la ciutat, bé com a membres del consell del Patrimoni Històric-Artístic o aportant, cadascun d'ells, la col·laboració en actes de barri o en iniciatives tals com el Congrés de Cultura Catalana o la plataforma de recuperació del Casino i de la casa Lluvià. Salis va participar en la fundació de Lingua Club, el 1942; va presidir el CECB des del 1967 al 1970 i, en els darrers anys, va formar part de la junta de la delegació d'Òmnium al Bages. Vila Closes, per la seva banda, va estar vinculat amb l'Assemblea de Catalunya i amb la plataforma *No a l'OTAN*, entre altres moviments reivindicatius.

Activitat pictòrica

Pont Vell, Manresa (Oli sobre tela, 1950. Col·lecció particular). Foto: Josep Rojas.

A diferència de Josep Vila Closes, un pintor i dibuixant molt prolífic, Ramon Salis té una obra relativament escassa, si bé, com Vila, va conrear també el dibuix, l'aquarel·la i l'oli, amb un estil

igualment postimpressionista. Però així com Vila Closes va fer de la pintura la seva dedicació central més enllà de la feina, a l'Anònima -on també va exercir com a pintor i delineant- Salisi va abocar bona part del seu talent artístic al món laboral. De 1940 a 1970 va treballar als Magatzems Jorba com a cap de publicitat i responsable de la secció artística, al costat d'altres pintors com Jaume Casacuberta, Manuel Marzo, Joan Guitart, Josep R. Manuel Sabaté i, en un breu període de temps, amb el mateix Vila. Amb ells va dissenyar campanyes publicitàries i anuncis, va reactivar la revista Jorba (*Noticias de Jorba*, 1964) i impulsà la creació de *Signe Cultural Jorba*, una iniciativa adreçada a promoure l'art i la cultura, que va permetre l'organització d'exposicions, desfilades de moda, sessions de cinema infantil i representacions del col·lectiu Art Viu. Posteriorment, va treballar al Banc Mercantil i a Banca Catalana, com a coordinador de la publicitat, obres i manteniment. Aficionat també a l'escriptura, l'any 2009, poc abans de morir, va publicar *D'això i d'allò*, amb el subtítol: *cent sonets intrascendents*. Casajuana remarca que Salisi acostumava a regalar els quadres que pintava: «No pintava per vendre ni mai no va voler concursar. Li semblava que era competir amb els companys». És per això que la família en conserva poques pintures i, pel que fa a la resta de l'obra, se'n desconeix la localització.

No és el cas de Vila Closes, amb molta obra escampada i molta de conservada. Són carpetes i prestatgeries plenes de dibuixos i pintures que la família, i sobretot Margot Vila, ha inventariat i catalogat, tot continuant el registre iniciat pel mateix Vila. D'aquesta manera, no solament es disposa de les característiques tècniques de les peces del fons, sinó del conjunt de l'obra. Per a la Margot, «ara el repte és crear una pàgina web, viva i dinàmica, que reculli una mostra de les seves obres, catàlegs, fotografies... i veure com podem reubicar tot aquest llegat de centenars i centenars d'obres».

Autoretrat de Josep Vila Closas (Oli sobre paper, 1948). Foto: Josep Rojas.

Els llegats

Conscient de la problemàtica que comporta l'existència de tants fons d'obra i tan quantiosos, el director del Museu Comarcal de Manresa, Francesc Vilà, assegura que «el nostre magatzem no disposa de prou espai per encabir molta més obra, ni seria aquesta la solució, i tampoc de sales prou grans per exposar grans quantitats de quadres». Tanmateix, amb la reforma i l'ampliació del Museu -en una de les plantes del qual s'instal·larà el Museu del Barroc de Catalunya-, és previst "tenir i exposar més obra». Vilà preveu l'existència de dues sales dedicades a la pintura manresana i bagenca: «Hi haurà una exposició permanent, amb obres des de finals del segle XIX fins a mitjan anys setanta; és a dir, des de Cuixart, Dalmau, Basiana i Mestres Cabanes fins a Salisí, Vila i Casacuberta; i una segona sala d'exposicions temporals amb obres cedides o donades per pintors contemporanis».

També serà possible presentar exposicions monogràfiques i els estudiosos podran consultar els fons pictòrics del magatzem, amb cita prèvia. Sens dubte hi ajudarà la contractació de dues persones, que ajudaran en les tasques de difusió i gestió de les col·leccions. Vilà explica que, tant de

Vila com de Salisí, seguint el criteri habitual de selecció d'obra, el Museu va incorporar entre quinze i vint peces, representatives de l'evolució i de les diferents formes tècniques o estilístiques.

Retrat de Ramon Salisi, autor Manel Marzo-Mart (1964).

Un patrimoni per descobrir

Des de fa un parell de cursos, Ovidi Cobacho porta a terme, juntament amb els seus alumnes de l'Aula d'Art de l'institut, activitats diverses relacionades amb la descoberta i el coneixement dels artistes plàstics de la ciutat, «amb l'objectiu de sensibilitzar l'alumnat per l'art i alhora estimular la capacitat analítica dels nois i les noies, i contribuir a difondre l'obra dels artistes locals». Entre altres iniciatives, s'han fet dues exposicions al convent de les Caputxines (*Artistes i paisatges manresans* i *Natures*), s'han tutoritzat treballs de recerca (l'alumna Alba Quirós ha estat guardonada en tres ocasions pel seu estudi sobre dones artistes a Manresa: premis Dovella, UB-Santander i Fundació Lacetània); i enguany una alumna ha iniciat un treball de recerca sobre el grup dels 13 i una altra, sobre els concursos de pintura ràpida a Sùria. També ha estat creada una plataforma digital, *KmArt.O*, impulsada pel mateix Ovidi Cobacho i la professora Sònia Fernández, on els alumnes fan públiques les seves recerques, comenten obres, informen sobre les activitats efectuades... Cobacho insisteix que "cal posar en valor el nostre patrimoni pictòric, que és amplíssim i poc conegut». Per això reivindica l'existència «d'un museu del paisatgisme de la Catalunya Central, on a més d'haver-hi un bon fons de pintura, s'hi custodii tota la documentació generada, siguin catàlegs, retalls de premsa, fotografies..., perquè el millor homenatge que es pot fer a un pintor és exposar la seva obra». I afegeix: «Pintar els paisatges del país també és una manera de fer país».

[despiece]Pintura manresana

"La pintura manresana és un reflex del seu paisatge. El Bages és una comarca on el pas de les estacions de l'any deixa una forta empremta en la seva gent, disposada a afrontar i gaudir alhora dels contrastos climàtics. Això enforteix el seu ànim i el seu esperit. L'estiu és calorós i sec; el sol és groc i l'ombra blava; a l'hivern, les gelades agrisen els colors i omplen de violeta l'horitzó; a la primavera, les roselles puntegen de vermell els camps de verd i, a la tardor, estores de fulles seques cobreixen els camins assaonats de pluja. Els pintors manresans han estat essencialment paisatgistes; han perllongat, com altres comarques de Catalunya, la tradició impressionista i postimpressionista per raons, potser, d'aquesta proximitat del paisatge. Sortir a pintar al carrer o als afores de la ciutat ha estat una manera de gaudir de les novetats ambientals, d'impregnar-se sempre de la nova estació de l'any que comença. L'anacronisme que això ha suposat al llarg de dècades no hi fa res; el plaer de la vivència és superior a l'especulació del llenguatge artístic. El sensual per sobre del mental. L'emoció per damunt del llenguatge matemàtic de l'art".

Pilar Parcerisas, *Equipatge de mà* (Edicions Parcir, 1997)[/despiece]